

O jakou armádu nám v budoucnosti jde?

(Příspěvek do diskuze)

Ve Vojenských rozhledech č. 3/2001 vyzval ing. Karel Pezl ve stejnojmenném článku k diskuzi na uvedené téma a jako její základ či osu vyložil některé své názory, včetně doporučení poměrně detailní struktury, organizace i počtů AČR v cílovém stavu.

Není snad ani tak důležité, že některé uváděné poměry sil a čísla jsou a budou změněna a modifikována, ale principy v článku vyslovené svou trvalou hodnotu mají a rozhodně za úvahu stojí.

Za velmi podstatné a zásadní východisko k tomu jaká bude naše armáda považujeme definitivní a jednoznačné přihlášení se k **alianční obraně**, k tomu že stavíme armádu, která je a bude součástí aliančních sil. Takovéto rozhodnutí má principiální vliv a důsledky na její skladbu, organizaci výzbroj a výcvik. Avšak při hodnocení, jak dalece nám již tato obecně uznávaná pravda pronikla do našeho myšlení a jednání a jak dalece se stala již součástí našich plánů zjišťujeme, že jsme ještě stále na začátku.

Ministr Tvrdík v MF Dnes z 11. 10. 2001 v rozhovoru mimo jiné říká: „... Je ale třeba si uvědomit, že vstupem do Aliance už nemusíme mít **kompaktní** armádu, která má všechny druhy vojsk na špičkové úrovni. Každý stát může přispět tím, v čem převyšuje ostatní ...“ Ing. Pezl ve svém článku rovněž správně uvádí „... v praxi to znamená, že ČR nemůže dále aspirovat na způsob a formu samostatné obrany, ale výhradně na společně vedené operace silami Aliance, do nichž přispívá (ČR) úměrným dílem“ - jde tedy o **soudobý** výklad a realizaci propojeného článku 3 a článku 5 Washingtonské smlouvy.

Pozornému čtenáři nemůže ujít, že oba autoři posledními větami jakoby zrelativizovali svá tvrzení. Připouští ministr, že budeme mít i nadále všechny druhy vojsk ale ne na špičkové úrovni? Mají snad slova ing. Pezla - jde o soudobý výklad - znamenat, že je možný ještě nějaký jiný výklad smlouvy? Nezpochybňujeme zde postoje obou autorů, uvádíme to jen proto, že i takovéto zdánlivě bezvýznamné formulační nepřesnosti mohou mít svůj negativní dopad. Ještě ne všichni u nás, včetně odborné veřejnosti i části vojáků, berou alianční obranu zcela za svou. Uvádějí, že toto rozhodnutí nás svým způsobem staví do závislosti na Alianci (a naše historické zkušenosti v tomto směru nejsou právě povzbuzující!), že limituje naši suverenitu tím, že vědomě budujeme armádu, která jako by není předurčena a přímo připravována k obraně země.

Dokonce se dovolávají článku 3 Washingtonské smlouvy který staví do protikladu k článku 5, a který hovoří o povinnosti smluvních stran „... rozvíjet svoji **individuální** a kolektivní schopnost odolat ozbrojenému útoku ...“.

I když mnohé z těchto argumentů mají racionální jádro, ve svém celku nemohou obstát.

Ano, obrana naší země bude v mnohém závislá na Alianci ale my jsme její integrální součástí a spolurozhodujeme v ní. Naše jednotky slouží pod aliančními veliteli, naši

velitelé velí aliančním jednotkám. Máme společné (mezinárodní) jednotky a svazky, vazby a závislosti jednotek různých států, jejich secvičenost atd., což je nejvyšší možná záruka spolehlivosti vzájemné pomoci.

Ano, vzdáváme se v určitém slova smyslu části naší suverenity ve prospěch zvětšení naší síly a našich možností. V podstatě každá smlouva a ujednání znamená pro všechny zúčastněné strany určité dobrovolné zřeknutí se suverenity ve prospěch realizace společného zájmu a cíle, který by jednotlivé státy samostatně nikdy nemohly dosáhnout.

Stavět článek 3 proti (či vedle) článku 5 svědčí o nepochopení jejich vzájemné provázanosti a závislosti. Snad jen pro ilustraci a doplnění by mělo být zdůrazněno, že „... rozvíjení individuální a kolektivní schopnosti odolat ozbrojenému útoku“, je nutno chápat a jak duch smlouvy vyžaduje, jako rozvíjení jedné v druhé, tzn. své individuální schopnosti v rámci a ku prospěchu kolektivních.

Nakonec je nutno otevřeně říci, že naše rozhodnutí bylo učiněno z důvodů velice racionálních. Jakkoliv se to na první pohled nezdá, *jinou alternativu jsme stejně neměli a nemáme.*

a) **Samostatnou obranou** tuto zemi ubránit nelze. Toto není jen případ Česka - platí to při podobných podmínkách asi obecně. Vycházíme z jednoduchého předpokladu, že slabší nás nenapadne a silnějšímu se dříve nebo později sami bez pomoci druhých neubráníme.

b) **Alianční obrana** jak ji stavíme nyní je kvalitativně jiná. A nejde zde jen o tzv. synergický efekt, při působení více činitelů. Aliance umocňuje naši sílu a zvětšuje naše možnosti, které bychom jinak neměli. Stačí vzpomenout zpravodajské informace, poznatky výzkumu a vývoje, přepravy, výcviku atd. Samozřejmě, že to nemá jen výhody. Rozhodovací procesy jsou složitější a mohou být pomalejší, ale celkový efekt tím zmenšen není! A již vůbec ne v nové situaci po 11. září. Proti zcela novým formám boje - jako je terorismus - nemůže stát bojovat ani se chránit sám, ale jenom ve spolupráci s jinými. Čím je spolupráce a a součinnost užší a propojenější, tím lépe. I nejsilnější a technicky nejvyspělejší stát naší doby s armádou, která nemá srovnání co do síly a prostředků, poznal, že sám, bez spojenců a pomoci spřátelených států, se nemůže dost efektivně bránit, natož brzy a spolehlivě zvítězit.

Volba je tudíž jednoznačná. Ve světle těchto skutečností působí poněkud podivně některé úvahy jako je diskuze o potřebě supersoniků, když někteří představitelé vedení NATO tvrdí, že jejich nákup rozhodně není naší prioritou. Argumentace pro jejich nákup je povrchní, nevěcná, v mnohem jen apelací na komplexnost AČR. Odvolávky na suverenity a udržení kontaktu se špičkovou technikou, jsou v porovnání, co by to znamenalo pro ekonomiku státu a zatížení armádních financí (i když by nákup byl realizován mimo armádní rozpočet - zbývá zde výcvik a celá infrastruktura a logistika), zcela malicherné a bezpředmětné.

Podporujeme i další tezi ing. Pezla, že nová vize nemůže vycházet jen z potřeb a záměrů, ale reálně prokalkulovanou technicko-ekonomickou možností, že „... podkladem musí být pravdivá analýza úrovně ozbrojených sil AČR“

Domníváme se, že slabinou našich výchozích podkladů pro stanovení cílů restrukturalizace AČR je **neexistence tzv. politického zadání armádě**. Naši armádní analytici by měli pokročit a na místo doposud jednoduchého charakterizování

bezpečnostních rizik typu „neklidný Balkán“, „nevyzpytatelné Rusko“ či „fundamentalistický islám“ přistoupit k obtížnější kvantitativní a kvalitativní analýze ohrožení z toho plynoucích potřebných opatření.

Se znalostí posledního vývoje je možno si představit model možných úkolů:

- (1) Současně překrýt hranici v délce 150 km a zabránit průniku jednotlivců, skupin i ozbrojených částí na území státu,
- (2) v součinnosti s orgány a organizacemi MV podílet se na ochraně důležitých objektů proti ohrožení z vnějšího prostoru,
- (3) vyčlenit pro alianční činnost kontingent v dohodnutých počtech druhů vojsk a techniky,
- (4) jako zálohu hlavního velení (HV) udržovat jednu mechanizovanou brigádu,
- (5) v mírové době se podílet svými odbornými složkami a technikou na likvidaci následků přírodních katastrof, technologických havárií a záchranných pracích.

Jsmo si vědomi toho, že cílová podoba AČR musí být výsledkem objektivních analýz a vyhodnocených závěrů, spíše než výsledkem jen diskuze. I zkušený odborník bez objektivních informací nemůže dospět k optimálnímu návrhu řešení. Bez objektivní znalosti:

- aliančních úkolů AČR,
- úkolů AČR na vlastním území,
- všestranné znalosti vlastních zdrojů pro budování mírové a mobilizačně rozvinuté AČR,
- a znalosti rozsahu a účinnosti alianční podpory,

je vytvoření efektivní armádní struktury s účinným velením a dlouhodobější perspektivou **problematické**.

Plně se shodujeme s ing. Pezlem v potřebě řešit působnost a odpovědnost vztahů MO a GŠ, jakož i myšlenky zrušení mezistupňů velení, tj. velitelství PV VS, VÚO v jejich současné podobě. Platí-li obecně, že „schody se zametají od shora“, tak to platí v hierarchicky stavěné armádě tím více. Tam je nutno očekávat největší a různé maskovaný odpor. Dovolujeme si tvrdit, že celá reforma armády a její úspěch závisí od toho, jak bude pochopena a vzata za své, právě pracovníky MO a GŠ. Chce to splnění dvou základních podmínek:

- odpolitizování armády ve smyslu zabránění prosazování stranických zájmů,
- naprostou důslednost v prosazování přijatých opatření, nepřípustnost výjimek atd.

I když půjde o dopady pro některé osobně zainteresované a tradičně myslící důstojníky a generály poněkud bolestné, věříme, že současný ministr svou razancí a nekompromisností může dosáhnout žádoucího výsledku.

Pro řešení struktury AČR je nutno přednostně rozhodnout o způsobu obrany vzdušného prostoru. Mnoho se však mluví jen o nadzvukovém letectvu ale málo pozornosti je věnováno potřebě pozemního, personálního, technologického a finančního zabezpečení.

Je značně opomíjena skutečnost, že u nás nemáme potřebné zpravodajské a technické prostředky k včasnému identifikování cílů, což značně komplikuje celý systém ostrahy a bránění vzdušného prostoru v potřebném rozměru a čase. Z tohoto pohledu se ukazuje, že role supersoniků u nás není tak jednoznačná a prioritní a že v mnohém je spojena s dalšími problémy, které ji mohou i zastínit.

Dalším problémem je oblast vojenského školství. Jeho častá kritika postrádá, podle nás, oprávnění. Nejsou-li dořešena „vojska“ není možné řešit personální otázky od náboru po odbornou přípravu a průběh služby. Proto jen stručně poznámky. V mnohém se totiž s autorem shodujeme a pouze doplňujeme.

Ve vojenských zařízeních (školách) včetně zdokonalovacích a nástavbových kurzů připravovat: poddůstojníky z povolání, rotmistrovský sbor, praporčický sbor.

Ve vojenské vysoké škole v bakalářském a inženýrském studiu připravovat důstojníky dle vysokoškolského zákona. Dosáhnout většího vlivu GŠ na personální oblast i výuku. Současně promyslet ve vojenské části vysokoškolského studia možnost vzájemného transferu školitelů mezi vojsky a školou. Podmínku praporčické praxe pro přijetí považujeme za neodůvodněnou.

Navrhujeme zřídit „Vojenský institut“ (Vyšší vojenský institut) pro přípravu důstojníků v nástavbových školeních a kurzech. Důvodem je vynětí tohoto institutu z požadavků vysokoškolského zákona a jeho plná podřízenost GŠ. Jde především o plnou personální pravomoc. To by samozřejmě nemělo bránit maximálnímu využití personální potence a materiální základny vojenské vysoké školy.

Na vysoké vojenské škole i v zmíněném institutu by měly být vytvořeny podmínky pro vojenskou kvalifikaci studentů - absolventů civilních vysokých škol.

Skepticky se díváme na autorem uvažovanou možnost vytvoření „Univerzity obranných a bezpečnostních systémů“, připravující vyšší personál vojenského, policejního a civilně-správního úseku státního aparátu. Protiřečí to požadavku, aby vstupní příprava byla zaměřena na schopnost výkonu funkce. Mnohost profesí - od detektiva, vojáka, policisty, manažera krizového řízení a dalších - vytvoří konglomerát kateder, MTZ, UVZ a řídicího systému. Vznikne logický požadavek na rotaci rektorů dle profese, systém prorektorů, naruší se vazby na zahraniční partnerství, na ničem se neušetří, možná naopak a efekt bude malý nebo žádný. Plně podporujeme tuto myšlenku realizovat formou kurzu tohoto charakteru v navrhovaném institutu GŠ.

* * *

Na závěr ještě dvě poznámky:

a) bylo by žádoucí dořešit institucionalizaci a stabilizovat základnu vojenského teoretického myšlení a problematiky s jasným zadáním a cílem a propojit ji na obdobné instituce Aliance,

b) vytvořit systém výchovy a dalšího vzdělávání všech profesionálních vojáků a velitelů především k přesvědčenému vlastenectví a aktualizaci znalostí z mezinárodní situace, z oblasti ekonomické, právní i kulturní, v soulase se státní politikou bez stranického vlivu. Vojenské školy žádný z těchto úkolů v jejich šíři plnit nemohou.